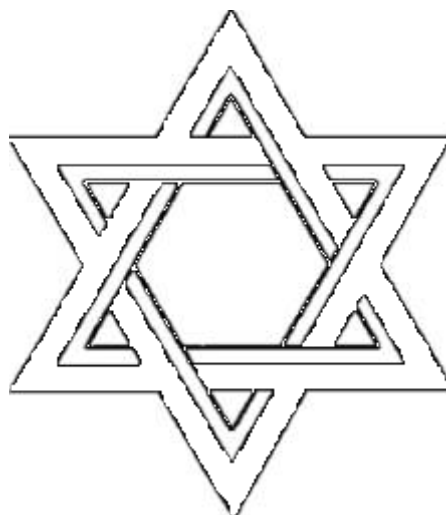

Judaismus je termín, který označuje (zhruba od 19. století) náboženství židovského národa - Izraele.

Do té doby se v křesťanském prostředí používaly pro víru Židů obraty jako „izraelitská víra“ (*Israelitischglauben*), „židovská víra“ (*Jüdischglauben*) nebo „Mojžíšská víra“.

Kdo je Žid???

Etnický Žid ... termín „židovské etnikum“ je poměrně nový a vychází až z **nacionalistických** tendencí během **19. století** a je přímým důsledkem **sekularizace** společnosti, ve které přestalo hrát roli rozdělení náboženské a začalo naopak být důležité rozdělení **národnostní**. První definici Žida na základě „rasy“ byla stanovena až v **nacistickém Německu** prostřednictvím tzv. **norimberských zákonů**.

Vznik a vývoj judaismu

Biblické období

Judaismus a jeho dějiny jsou neodmyslitelně spjaty s dějinami Izraele a židovského národa. Judaismus vznikl jako kmenové náboženství hebrejských kmenů přibližně ve 2. tisíciletí př. n. l. Podle Tóry jsou předky izraelského národa tři praotcové, Abrahám, Izák a Jákob - tyto jsou líčeni jako lidé, kteří věřili v jednoho Boha. Se změnou Jákobova jména na Izrael (Bůh bojuje), se *Bůh Abrahámův*, *Bůh Izákův* a *Bůh Jákobův* stává Bohem Izraele.

Vznik Izraele

Současný nejčastěji zastávaný názor předpokládá, že na území současného Izraele začaly někdy kolem 15. - 14. století př. n. l. pronikat skupiny západosemitských hebrejských kmenů, které v několika vlnách ovládly tamní obyvatelstvo, roztržštěné do řady malých kmenů. Částečně byly tyto kmeny asimilovány, a později, s nástupem hlavní vlny (kterou někdy ztotožňují s biblickým Jozuem), vytvořily kmenové společenství zvané Izrael.

Monoteismus

Esencí biblické zvěsti je neustálé hlásání monoteismu, tedy víry v jednoho jediného Boha (Dt 6, 4) a vyzývání Izraele, aby odvrhl modly a polyteismus, který byl náboženstvím okolních národů. Skutečnost, že se v prvním tisíciletí př. n. l. na blízkém východě vyskytoval národ, který nejenže měl ideu jediného vládnoucího a všemohoucího Boha, ale navíc zakazoval uctívat bohy jiné, byť hierarchicky „nižší“, je velmi překvapivá – judaismus v tomto ohledu nemá paralelu nikde jinde na světě, a to ani v Achnatonově náboženské reformě, ani v zoroastrismu. Tento fakt činí z judaismu nejstarší monoteistické náboženství na světě.

Pobiblický vývoj

Judaismus prodělal od vzniku království až po babylónské zajetí dramatický vývoj, během kterého se nakonec podařilo potlačit všechny vnější znaky polyteismu, dříve hojně praktikovaného. Nicméně řada vědců se domnívá, že určité známky babylónského a perského vlivu se v judaismu projevily, a to především přítomností andělů, kteří se vyskytují i v Bibli, dále démonů, zároveň byla velmi podrobně rozpracována víra v mesiáše jakožto konečného vykupitele (která se v Bibli rovněž nevyskytuje zcela tak, jak je podávána dnes).

Nástup ústní Tóry

Již za Ezdrášova období bylo čtení z Tóry povýšeno na liturgický a posvátný akt, ke kterému bylo také přidáno vykládání a studium daného textu – právě zde započíná fenomenální nástup ústního učení, jehož nositeli se stanou farizeové, kteří jako jediná skupina přežijí zánik starověkého judského státu v r. 70, a určí směr, kterým se judaismus bude ubírat následujících dva tisíce let.

Rabínské období

Období judaismu, který označujeme jako „rabínský judaismus“, začíná krátce po zničení Chrámu v r. 70 a v podstatě trvá až dodnes. Po ztrátě národní, státní a náboženské suverenity převzali otěže vedení národa namísto králů či kněží nebo proroků učenci – **chachamim**, nazývaní též učitelé – **rav**, pl. **rabim**, tedy **rabíni**. Rabíni byli příslušníci farizejského směru, původě minoritní společnosti, která získala značný vliv během vlády královny Salome Alexandry. argumentovat, o výročí Bible nikoli. Toto je princip, který si judaismus, zvláště pak jeho ortodoxní a konzervativní forma, udržel dodnes.

Principy víry v judaismu

Víra v Boha

Judaismus je monoteistickým náboženstvím, tzn. že uctívá jediného Boha. Uctívání jiných bohů je zapovězeno, stejně jako uctívání soch, jiných předmětů či míst nebo přírodních úkazů. Současná religionistika se domnívá, že židovský monoteismus vznikl synkrezí starších, polyteistických kultů blízkovýchodního starosemitského panteonu, které byly následně sjednoceny do kultu jediného Boha. Pozůstatky tohoto dávného mnohobožství spatřují religionisté v množství jmen, která Bůh v judaismu má.

Jméno Boží

Boží Jméno je jednou z nejposvátnějších věcí v judaismu. Nakládání s Božími jmény vyžaduje zvláštní úctu a obezřetnost, neboť 3. přikázání z Desatera nařizuje „nebrat jej nadarmo“. Ve starověku se věřilo, že jméno vyjadřuje i charakter - znalost jména osoby tudíž znamenala i znalost jeho charakteru a vnitřního já, znalost jmen bohů pak měla umožňovat ostatním bohům nebo i lidem tyto bohy vzývat, eventuálně mohli svého boha „přemluvit“ či jinak jej přimět, aby konal dle jejich přání - báje o moci božských jmen a o síle, kterou propůjčují, jsou známé již ze starého Egypta.

Definice víry v judaismu

Judaismus odmítá dogmata a podobné „nezvratné pravdy“. Po dlouhou dobu bylo jediným dogmatem to, že Tóra je Boží Zákon seslaný Bohem a Izrael jej následuje, aby dodržel podmínky smlouvy s Bohem uzavřené, totiž vyvolení výměnou za následování jediného, pravého Boha. Situaci v období na přelomu letopočtů dobře ilustruje následující příběh z Talmudu:

Klasická díla judaismu

Posvátné spisy

Tyto spisy mají status svatých knih a jakožto slovu seslanému Bohem jim je prokazována náležitá úcta:

Další spisy

Tyto spisy se týkají výkladu tanachu a židovského náboženského práva. Míra úcty, kterou uvnitř judaismu požívají, stejně jako míra závaznosti, je různá. Tyto spisy ovšem nemají status svatých knih, tedy ne v tom smyslu, v jakém je svatou knihou Bible.

Liturgické předměty judaismu: šabatové svícný, pouzdro na etrog, šofar, ukazovátko pro čtení z Tóry, Chumaš a Tanach a konvička na umývání rukou

Židovské tradice a zvyky

Životní cyklus

Obřízka

Náboženský život žida začíná již osmý den po narození obřízkou – hebr. *brit mila*. Obřízka je v judaismu znamením smlouvy s Bohem, kterou uzavřel Abrahám, praotec židovského národa. Provádí se osmý den po porodu. Během obřadu dostává chlapec hebrejské jméno. U dívek a žen se tzv. ženská obřízka nikdy, nikde a za žádných okolností neprovádí.

Bar micva

Chlapec je považován za dítě (z náboženského hlediska) do svých třinácti let, dívka do dvanácti. Tento věk byl vybrán proto, že v něm jsou děti již schopny nést alespoň částečně odpovědnost za své činy – minimálně co se týče náboženského života. Třináctiletý chlapec tak podstupuje obřad **bar micva** (aramejsky: Syn příkazu; dívky v konzervativních a reformních synagogách podstupují obřad **Bat micva** – dcera příkazu), kdy je poprvé vyvolán k Tóře, dostává svůj *talit* a *tfilin* a stává se nábožensky způsobilým tj. povinným vykonávat všechna přikázání Tóry a žít podle nich.

Svatba

Svatbu provádí rabín, který zde slouží jako soudce. Nevěstě je dána svatební smlouva – **ketuba** – kterou opatruje po celou dobu trvání manželství. *Ketuba* je dnes spíše formalitou, nicméně často je brána jako regulérní smlouva týkající se věna, majetku nevěsty, jakož i majetku ženicha, společného majetku snoubenců a majetku, který má právo nevěsta si odnést v případě rozvodu.

Židovská domácnost

Někteří židovští učenci učí, že zatímco v diaspoře by žid měl zapadnout do prostředí, ve kterém žije, a přizpůsobit se mu, jeho vlastní domov by měl být „malým Izraelem“ – tedy jeho vlastním mikrokosmem, kde budou platit zákony týkající se pouze jeho.

Mezuza

Již u dveří je prvním signálem **mezuza** – malé pouzdro umístěné ve výšce dvou třetin veřejí na pravé straně. Je v něm uložen svitek s textem Dt 6, 4-10 a je zároveň naplněním přikázání „a napíšeš je (tato slova) na veřeje svého domu a své brány“. Mezuzou by měly být opatřeny každé dveře v židovské domácnosti. Často jsou zdobeny, někdy pouze písmeny **š-d-j**, což může znamenat jak „*Šada-j*“ (tedy všemohoucí), tak i zkratku „*Šomer delet Jisra'el*“, tedy Strážce dveří Izraele.

Židovský kalendář

Židovský kalendář je lunární, má 354-355 dní. Letopočet se počítá od 1. tišri, pořadí měsíců se ovšem počítá od měsíce nisan (nisan je první měsíc, ijar druhý atd.). Podmínkou je, aby měsíc nisan připadl vždy na začátek jara. Protože se v důsledku lunárního kalendáře posunuje měsíc nisan každým rokem blíž k zimě, vkládá se dvakrát za sedm let mezi měsíc adar a nisan třináctý měsíc, zvaný adar šeni, druhý adar.

Synagoga

Synagoga (někdy nazývaná nesprávně "židovský kostel") je místem, kde se věřící scházejí k modlitbě, ke studiu i ke společenským aktivitám - odtud i její pojmenování v jidiš - *šul* (z něm. schule - škola). Synagoga se může nacházet v jakékoli budově, podmínkou je pouze, aby jedna její strana byla orientována směrem k Jeruzalému. Do synagogy by se podle tradice mělo sestupovat, měla by tedy ležet pod úrovní země (ale to není vždy pravidlem). V synagoze by měl být uložen svitek Tóry a neměly by se v ní nacházet žádné obrazy lidí nebo bohů.

Konzervativní judaismus

Konzervativní judaismus je vedle ortodoxního a reformního judaismu jedním z hlavních proudů současného judaismu. Masorti judaismus vznikl v první polovině 19. století v Americe. Jedná se o kompromis mezi ortodoxním judaismem a reformním judaismem. Jeho vznik je spojený se jménem Zachariáše Frankela. Jedná se o směr, který vznikl v USA. Tento směr si uchovává pevné vazby k tradičnímu studiu a zbožnosti, avšak uznává i historický vývoj judaismu. Klade důraz hlavně na hebrejský jazyk a původní společnou kulturu židů v diaspoře. Nejvíce konzervativních židů žije v USA (cca 1,5 milionu). Jsou považováni za židy). Jsou to například:

Judaismus a islám

Podobně jako v případě křesťanství, i s islámem má judaismus velmi komplikovaný vztah. Ačkoli se Mohamed považoval za nástupce Mojžíše i Ježíše a islám uznává starozákonní i novozákonní postavy za proroky a byli to právě Židé, u nichž Mohamed hledal oporu pro své učení, Mohamedův nárok na prohlášení se poslem Božím (*rasúl l-lláh*) byl Židy odmítnut a Židé (i křesťané) zdůrazňují rozpory mezi učením Koránu a Bible.

Kyselová a Brožíková